

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: VI

Ankara, 6 Haziran, 1929

Sayı: 132

KURNAZLIK İLE ZEKÂ

Avrupa şehirlerinde dolaşmış, yahut, Avrupalılarla samimî ve mütenevvi münasebetlere girişmiş olanlarımızda çok defa şöyle bir şüphe uyanır: bütün bu büyük medeniyet eserlerini, acaba bu basit, dar ve taş gibi katı kafalar mı yapmıştır? Hayatın bin bir derdini görmüş, en umulmaz tehlikelerden başını kurtarmış bir şarklı ruhu yanında, girdiği kabin şeklini kolayca ve derhâl aliverecek kıvraklıktan mahrum olan bu Avrupalı kafalar, adeta zekâ karşısında abdallığın ve dörtlükşeliliğin biere timsali tesirini yapıyorlar.

Vakıa bu müşahede yanlış değildir; yalnız tahlil ve tefsiri hatalıdır. Yani bizim kafamızın işleyişi ile, kullandığı unsurlara, teveccüh ettiği gayelerle onların arasında, tabiate ve muhite karşı silâh olarak kullandıkları şeylerle bizimkiler arasında esaslı farklar vardır; fakat bunlar, zekâ ile zekâsızlık farkı değil, belki zihnin iki ayrı nevide ve iki ayrı istikamette işleyişi farkıdır.

Biz bu iki nevi işleyiştten birine kurnazlık, ötekine zekâ atlarını vermekle maksadımızı kolayca anlatabileceğimizi zannediyoruz.

Zekânın en umumî ve esaslı vasıflarını, mekteplerde çocuklarımızı bile öğretiyoruz: zekâ, insanın maddeye hakimiyetini temin edecek aletler yapan, gittikçe fazlasiyle elde ettiği malûmlar yardımıyla meçhûllerin yüzünü açar.

rak ferdin, cemiyetin ve insaniyetin kudretlerini artıran zihnî bir kuvvettir; yani daha açık bir tabirle, tabiatın kanunlarını bularak hadiselerini evvelden sezen onlara karşı korunan, onları kendisine rameden melekeye zekâ deniliyor. Bu manada zekâ, yarattığı işlerle ve eserlerle yalnız sahibine değil, ferde değil, belki asıl sahibine, yani cemiyete ve bütün insanlara faydalıdır.

Kurnazlığa gelince, o, bir nevi sahtekâr zekâdır; ve sahtekarlığı, tıpkı zekânın tavrını takınarak, onun şekline bürünerek ve onun iddialarını hem de fazlasıyla benimseyerek hakikî hüviyetini gizlemesindedir. Kurnazlık, eğer bu manada anlatılmak lâzımsa, zekânın yüklerini almadan, onun eserlerini ortaya koymağa katlanmadan onun elde edeceği faydaları ferde kazandırmaktır, diyebiliriz. Kurnaz adam, iş yapmaz; ortaya eser koymaz; fakat bunu yapmadan iş yapanların ve eser vücuda getirenlerin hakedebileceği mükâfata konar. Kurnazlığın püf noktası, terlemeden elde etmek, bunalmadan kazanmak ve başkaların ekmeğini elinden kapmaktır: çalıştıktan sonra kurnazlık nerde kalır? İşte bundan dolayı bütün kurnazlar da maddeye, işe ve esere karşı müstehzi ve cibillî bir lâkaytlık, hatta nefret vardır.

Onun içindir ki, zekâ, ister istemez başkası için düşünen, çünkü başkalarına da faydalı olan;

kurnazlık ise, ancak kuvvetle inatçı, hasut ve kıskanç bir şekilde daima ve yalnız kendisine yontmağa çalışan iki nevi insan tipi yaratır.

Kurnaz, kendisine faaliyet sahası buldumu, mes'ut ve geniş bir yürekle, etrafındaki en zeki insanlara şöyle yukardan bir bakar ve içinden kıskıs güler. Nakadar acıdır ki, bunların karşısında hakikaten zeki olanlar da gölgede kaldıklarını hisseder; kurnazın zekiye aldatması, sadece bir ahlâk meselesi olmakla kalmaz, fazla olarak, zekânın, yani maddeye hakimiyetin ve iş yaratmanın kıymetini azaltmağa kadar varır. (Greşam) kanunu, yalnız iktisatta değil, burada da galibadır: fena para piyasadan eyi parayı nasıl kovarsa, kurnaz adam da aynile zeki adamı bir memleketin iş piyasasından öylece çıkarır; yalnız bir farkla: eyi para saklanacak köşeler bulur; zeki adam mahvolur.

Vakıa her memlekette ve her devirde, her iş başında ve her şekilde kurnazlar vardır; fakat bunların çehresi, başka memleketlerde hakikaten zeki olanlardan kolayca ayırt edilir ve takbih edilir. Oralarda bu cins adamlar, hem nispeten çok azdır; hem de pek şiddetli bir tazyika ve takibe maruzdurlar.

İtiraf etmeliyiz ki, bizim memleketimizde iş berakistir: her köşe başında eli bayraklı kurnazlarla çevrilmiş olduğumuz halde,

— sonu 12 inci sahifededir —

“Üç Medeniyet,,

Muharriri: Ağa oğlu Ahmet
Tabii: Türk Ocakları Merkez
Hey'eti Matbaası: 1928
Sahife: 158,,

1919 — 20 senesinde Malta esaretinde yazılmış olan bu eser «İntibah» tarihimizin fikrî abidelerinden sayılmak lâzımdır. Çünkü halâs ve necatımız için bundan daha samimî, daha kanaatlı, daha vazîh ve veciz bir eser hatırlamıyorum. Bütün canlı ve kuvvetli eserler gibi bu eser de mukavemet olunamaz bir cazibe ile ruhun bütün melekelerini uyandırıyor ve hepsini birden besliyor.

«Eserin mevzu'u dünya üzerinde yanyana yaşayan üç medeniyetten birisinin, yani garp medeniyetinin diğerlerine galip geldiğini ve binaenaleyh necat ve halâsımız için bu medeniyeti olduğu gibi temsil etmekten başka çare olmadığını göstermek te toplanıyor. Bunun için de «Üç medeniyet» Din, Ahlâk, Fert, Aile, Cemaat, Devlet, Hükûmet» mefhumlarımızı, bunların Avrupaî telâkkileriyle karşılaştırıyor. Mefhumların sui tefehhümlerine asla meydan vermemek isteyen muhterem Üstat: «Medeniyet demek «tarzı hayat» demektir. Yalnız «hayat» mefhumunu, en vasi ve şumullü bir manada almalıdır: hayatın kaffei tecelliyatını, maddî ve manevî bütün şüununu o

mefhum içine ithal etmelidir» yolunda tasrihte bulunuyor. «Medeniyet» mefhumunun bu telâkkisi Ziya Beyin telâkkisinden tamamen ayrılıyor ve müellif bu ayrılığı kuvvetli, açık ve dolanbaçsız bir kanaatla muttasıl döğüyor: «Bu gün aramızda Avrupa medeniyetinin tefevvük ve galebesini takdir etmeyen heman hiç bir sahibi iz'an kalmamıştır. Fakat bu tefevvükü mezkûr medeniyetin yalnız bazı anasırına, meselâ ulûm ve fûnûna atfederek diğer cihetlerinden sarfı nazar eylemek isteyenler vardır. Tabiri aherle bu gibiler Avrupa medeniyetinde müşahede olunan bir çok noksan ve hatta menfur cihetlerden kurtulmak niyeti ile mezkûr medeniyetin bir süzgeçten geçirilmesini arzu ediyorlar. Bu gibi fikirleri dermeyen edenler samimî değillerse avam mantıkına uymak isteyenlerdir: ve samimî iseler medeniyetin ne olduğunu bihakkın takdir etmeyenlerdir..... Bir zümrei medeniye gayri kabili tecezzi bir küldür, parçalanmaz, süzgeçten geçirilemez. Galebe ve tefevvükü ihraz eden onun hey'eti mecmuasıdır....

«Zaten medeniyet gayri kabili tecezzi olduğundan, onu tam almak istemeyenler ona çarpıyor, mun-

kariz oluyorlar. Yüz senedenberi çabalayıp müspet bir neticeye vasil olamadığımızın sebebi hep budur.»

Ya «hars» ne olacak? Muhterem müellif bu noktayı da döğmeden bırakmamıştır: «Acaba böyle zahir ve batın bütün mevcudiyemizle başkalarına uymak istersek şahsiyeti milliyemizi kaybetmek tehlikesine maruz kalmaz mıyız?

«Evvelâ bu özlüğün neden ibaret olduğunu anlayalım: acaba bir milletin tebeddül etmeyen, ebedî, mukadder bir hususiyeti, bir özlüğü var mıdır? Özlükten bahsedenler mütemadiyen bunun ahlâktan, hukuktan, lisandan ve saireden ibaret olduğunu iddia ediyorlar. Fakat tarihi milel üzerinde en sathî bir teemmül — bütün bu anasırın lâyetebeddel ve ebedî olmadığını ispat eder.....

«Bununla beraber bir milletin tarihinde en ziyade payidar olan ve hemen lâyetebeddellik derecesine varan amil lisandır. Yani yalnız lisandır ki mahiyeti değişmeden tekâmül hassasını haizdir. Demek ki umumiyetle — şahsiyet ve özlük denilen mefhum — lisana beraber bir milletin maddî mevcudiyetinden başka bir şey değildir. Her maddî bir vücudun bir şahsiyeti vardır, yani onu

başka vücutlerden, başka eşyadan temyiz eden hususat vardır.

Bu cihet bütün kâinatta müşterek bir hakikattır. Kâinatta ayniyet yoktur. Ayniyet olmadıkça şahsiyet lâbüttür....»

Ağa Oğlu Ahmet bey Türkçülük arkadaşı olan Ziya beyden yalnız «medeniyet» ve «hars» telâkkilerinde ayrılmıyor, «örf» telâkkisinde de ayrılıyor: «Örf nedir? hüsnü kubuh telâkkileri mi? O halde, mevcudu ekmel addetmek icap etmezmi? Örf nazariyesine taraftar olanlar nihayetine kadar bu nazariyeye sadık kalmış olsalardı her nevi içtimaî tekâmül nazariyesini inkâr etmeleri lâzım gelirdi. Zira örf hiç bir zaman ve hiç bir veçhile kendi kendine tebeddül edemeyeceğinden örfe saplanıp kalan cemaatler tecemmüt etmiş olurlar! Nasıl ki islâm âlemi son beşyüz senelik tarihi ile bu hakikati bariz bir surette ispat etmiştir. Ürfçüler nazariyelerinin şu sakîm cihetini pekâlâ idrak etmişlerdir. Ve bu endişe ile dir ki bu nazariyeyi «dahî» nazariyesiyle takviye etmeğe çabalıyorlar. «Ferdîyet»i kaldırarak yerine bir nevi insanî «Ulûhiyet» ikame ediyorlar. Urfün değiştiğini göya bu kahramanlar tepşir ederler.....»

Serbest saha üzerinde serbest faaliyet, serbest mühareket ve serbest rekabet esaslarına müstenit olarak yetişmiş yüksek ferdiyetlerin inkişaflarını muasır Avrupa medeniyeti için esas tanıyan muhterem müellif her vazifeye karşı bir hak ve her hakka karşı bir vazifenin tanınmasından muşirdir. İşte Ahmet Bey bu noktada da «fert yok cemiyet var, hak yok vazife var» davasını koruyan Ziya Beye tamamen muhaliftir: «Fert yok, cemiyet var, hak yok, vazife var» şiarına ki hakikatta «kimse yok, Padişah var, hak yok, keyf var» şiarının aynıdır. Artık nihayet verilmelidir.

İstiklâl Harbine g linceye kadar zimamdar ve münevverlerimizdeki fikir, his ve ahlâkı bütün hakikat ve çıplaklığı ile gösteren bu eseri, müellifinin tevazuuna rağmen daha epi bir müddet sık sık okuyup vicdanlarımızı tartmağa mühtacız. Vakıa geçirdiğimiz büyük İnkilâp ve onun dâhi Rehberi hayatımızın temellerini garp medeniyetinin icabına göre kurmakta berdevamdır. Fakat biz nefsimizi her gün ve hatta her saat amansız bir

usrette muhasebe etmeyi itiyat etmez ve vicdanlarımızı eski sefil tecrübelerin nefretile daima uyanık bulundurmazsak ayaklarımız, hiç haberimiz olmadan yine eski çukura kayabilir. Nitekim bugünkü yeni Türkiye'nin büyük banisinin meşhur «Nutuk»u sonunda gençliğe teveccüh ederek bilâ ihtiyar göz yaşları dökmesi istikbalde gösterilecek hassasiyet ve teyekkuzun ülvî bir işaret ve remzinden başka ne dir?

Eserin bilhassa en istifadeli ve kuvvetli kısmı «Devlet» ve «Hükûmet» mefhumlarımız hakkında yapılmış olan tahlil ve istintaçlardır. Bunların kuvvet ve tesirlerini bozaram korkusuyla hiç deymeyeceğim. Hea Türk ve hatta her şarklı bu ölmez sayfeleri içlerine dağladıktan sonra sürur yaşlarlie ağlamalı.....

MUSTAFA ŞEKİP

İtizar

[*] Geçen nüshamızda Mehmet İzzet Beyin «Gene Usul Kavgası» ünvanlı makalesinde bazı tertip hataları kalmıştır. İtizarla bunları tashih ediyoruz: İkinci sütunun 27 inci satırında «kalbi» kelimesi «kabli», 5 inci sahifenin 3-4 üncü satırlarında «budamadığını» kelimesi «bu olmadığını» «Cop al'âne» kelimesi «coq à l'âne» ve 5 inci sütunun 31 inci satırındaki [şimdi ise yekpare] fıkrasına «millet, yekpare» kelimeleri ilâve olunacaktır.